

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek oponentky bakalářské práce

Jméno autora	Markéta Novotná
Název práce	Genderové postoje k ekologii a změně klimatu
Studijní obor	Sociologie
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Nina Andrš Fárová, Ph.D., katedra sociologie UHK
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Andrea Bělehradová, Ph.D., katedra sociologie UHK
Rok obhajoby	2024

Hodnocení cíle/ů práce

Markéta Novotná si v bakalářské práci klade za cíl: „zkoumat genderové postoje k ekologii a klimatickým změnám. Hlavním cílem této bakalářské práce je popsat a následně analyzovat genderově specifické aspekty vnímání, zájmu a péče o životní prostředí. [...] Pro dosažení cíle práce je zvolen kvalitativní přístup, který umožní detailně prozkoumat a porozumět komplexnosti genderových postojů k otázkám životního prostředí.“ [45–46] Oceňuji, že si autorka zvolila velmi aktuální téma, a že svoji volbu v úvodu práce smysluplně odůvodňuje. S radostí mohu konstatovat, že se Novotné podařilo stanovené cíle naplnit. K předkládané práci však musím směřovat několik výtek, které shrnuji níže.

Hodnocení obsahové stránky práce

Užití zásadní odborné literatury a zdrojů	ano	s výhradami	ne
Přiměřená odborná terminologie práce	ano	s výhradami	ne
Vhodně zvolená metodologie	ano	s výhradami	ne
Práce s výzkumnými otázkami	ano	s výhradami	ne
Adekvátní průběh analýzy dat	ano	s výhradami	ne
Splnění deklarovaného cíle/cílů práce	ano	s výhradami	ne

Hodnocení formálních kritérií práce

Stylistická úroveň práce	dobrá	s výhradami	špatná
Pravopis a gramatika	dobré	s výhradami	špatné
Vhodná grafická úprava stránkování a textu	dobrá	s výhradami	špatná
Zpracování tabulek, obrázků, příloh	dobré	s výhradami	špatné

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Na úvod posudku musím pozitivně vyzdvihnout, že se Markéta Novotná při psaní práce seznámila s velkým množstvím odborných (mnohdy anglicky psaných) zdrojů, což je na první pohled patrné i v obsáhlém bibliografickém seznamu [70–74]. Osobně bych ovšem považovala za užitečnější, kdyby se autorka více soustředila na teorie, které lépe odpovídají našemu sociokulturnímu kontextu. Novotná čerpá ze studií pocházejících z Pákistánu, Jordánska či Vietnamu, jejichž genderové i ekologické politiky jsou nicméně poněkud odlišné od situace v České republice. Autorka naopak téměř opomíjí práce vycházející z našeho prostředí – vůbec například nezmiňuje texty Hany Librové, Bohuslava Binky apod. Některé informace navíc autorka nedostatečně ověřuje. Kupříkladu píše, že: „Ágoston a kolektiv upozorňují, že ačkoliv někteří výzkumníci zaměňují termíny ekologická úzkost (eco-anxiety) a klimatický žal (eco-grief) tyto jevy by měly být však považovány za samostatné. Podle současné taxonomie klimatických emocí [sic] tvoří odlišné kategorie, a v diagnostických systémech (jako je DSM-5) se tyto emoce také považují za samostatné kategorie [...]“ [35]. Ani eco-grief ani eco-anxiety nicméně v Diagnostickém a statistickém manuálu duševních poruch (DSM5) zařazeny nejsou. Bakalářské práci by tudíž prospěla větší reflexe prezentovaných studií. Současně musím vytknout nejasnou konceptualizaci genderu a pohlaví. Autorka v práci s pojmy pohlaví a gender pracuje jako se synonymy (např.: „Nákupní rozhodovací proces není pouze pragmatickým sčítáním vlastností výrobků a cen, ale také je formován sociokulturními faktory, stereotypy a očekáváními spojenými s pohlavím. Genderové rozdíly ve spotřebním chování mohou ovlivňovat preference [...]“ [20]). Především však Novotná nevymezuje vlastní teoretický přístup k genderu, v důsledku čehož pak svá analytická zjištění vysvětluje prostřednictvím esencialistických i sociálně konstruktivistických teorií genderu [50]. Danou strategii považuji za nekonzistentní a vysoce problematickou. V teoretické části je úkolem autorky jasně definovat, ze které perspektivy ke svému výzkumu přistupuje, což se jí v daném případě žalostně nedaří. Nadto je teoretická část práce příliš rozvěklá. Novotná čtenářstvo seznamuje s koncepty (např. občanská společnost, hodnotový systém, globální výchova, hlubinná ekologie, enviromentální výchova), které je jistě dobré krátce představit, pro něž však nejsou nutné obšírné definice. Na jednu stranu tak lze ocenit pestrost použitých zdrojů. Na druhou stranu ve mně mnohdy nekritická práce s odbornou literaturou vyvolává otázku, zda se autorka v množství dostupných textů skutečně orientuje a zda je schopna identifikovat klíčové teoretické zdroje, na kterých by svoji práci vystavěla bez nadbytečných detailů, odboček, a především paradigmatických protikladů.

Novotná pro svůj výzkum vhodně zvolila kvalitativní, polostrukturovaný rozhovor. Nikde nicméně neuvádí, kolik respondentů a respondentek do svého výzkumu zahrnula, což považuji za základní chybu, neboť tak ani nelze odtušit, jakou vypovídající hodnotu potenciálně ne/mají prezentovaná zjištění. Obecně bych uvítala, kdyby Novotná sdílela více informací o svých respondentech a respondentkách, jelikož o nich víme v podstatě jen to, že „[v]ýzkumný vzorek [...] byl sestaven s ohledem na genderovou vyváženost“ [46], a že „[v]ýzkum byl zaměřen na respondenty ve věkovém rozmezí 18 až 30 let.“ [ibid.] Nemáme žádné údaje o konkrétním věku jednotlivých respondentů/respondentek, ačkoliv by mohla daná informace dodat na plasticitě jejich výpovědí. Současně nevíme nic o jejich vzdělání, povolání, finanční situaci apod., třebaže dané atributy mohou mít vliv na jejich uvažování o ekologických tématech (mnohdy snad i podstatnější než primárně zkoumaný gender). V textu též marně hledám explicitně stanovené výzkumné otázky.

Analytická část práce je poměrně zdařilá a musím ocenit, že se Novotná snaží své poznatky občasně provazovat s dříve prezentovanými studii. Autorčiny závěry však naráží na skutečnost, že toho o svých respondentech/kách mnoho neví. Když například zjišťuje, zda byli/y respondenti/ky edukováni/y ve škole v oblasti ekologie, jistě by bylo vhodné uvést související informaci o typu jejich vzdělání. Jindy autorka dochází k přesvědčení, že: „v oblastech dopravy, energetiky a správy odpadů odpovídali muži a ženy velmi podobně. Ukázalo se, že spíše, než na pohlaví respondentů záleželo na jiných faktorech.“ [51] Konkrétnější závěr nám Novotná bohužel poskytnout nemůže, neboť ony jiné faktory v rozhovorech pravděpodobně vůbec nebrala v potaz. Musím též vytknout, že autorka obvykle nejprve prezentuje své závěry a až dodatečně k nim na konec kapitol vkládá úryvky z rozhovorů, které už dále nijak neinterpretuje. Citace respondentů/ek by však neměly stát v textu osamoceně a už vůbec není vhodné, aby jimi Novotná uzavírala jednotlivé kapitoly. Autorka by měla naopak úryvky z rozhovorů doprovázet vlastními analytickými výklady a tím čtenářstvo upozorňovat, jak lze sebraná data číst a jaké závěry z nich lze vyvodit (což se jí tím pádem ne vždy daří).

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

Kardinální připomínku musím směřovat k rozsahu předkládaného textu, jenž se svými 74 stranami překračuje závazně stanovený rozsah pro bakalářské práce (který je oficiálně limitován na 40–60 stran textu, včetně seznamu literatury).

Jazyk autorky je na dobré úrovni. Občasně se však v textu vyskytují podivné výrazy, které jsou pravděpodobně výsledkem nezdařilých překladů (např.: „Agentura žen v genderově podmíněných domácích praktikách“ [23], „Ztracený čas v cestování je pro ženy tedy mnohem trestnější.“ [26]). Rušivě působí používání generického maskulina u ženského rodu: „Socializace obecně činí ženy citlivější k roli pečovatele a opatrovníka“ [33].

V textu i bibliografii se občasně vyskytují chyby.

Otázky k obhajobě práce

- 1.) Kolik respondentů a respondentek jste do svého výzkumu zařadila? Zjišťovala jste o nich základní sociodemografické údaje (vyjma genderu a věku), které byste nám mohla sdělit?
- 2.) Jaké výzkumné otázky jste si v bakalářské práci stanovila?
- 3.) V práci nedefinujete svoji genderovou perspektivu. K jakému teoretickému přístupu k genderu se přikláníte?
- 4.) Jak jste vybírala odborné zdroje do teoretické části práce.

Výsledné hodnocení práce

Bakalářskou práci Markéty Novotné lze označit za obstojnou. Autorka nicméně nedodržela stanovený rozsah práce a opomněla v textu uvést podstatné metodologické informace. Zároveň mám jisté pochybnosti o schopnosti autorky identifikovat klíčové teoretické zdroje.

Navržené hodnocení

D